

Effectiviteitsstudie **TWE OCMW**

OKTOBER 2026

Medegefinancierd door
de Europese Unie

Effectiviteitsstudie **TWE OCMW**

Voorwoord

In Vlaanderen investeren we aanzienlijke middelen in het arbeidsmarktbeleid, met name om mensen te ondersteunen die op eigen kracht moeilijk aan de slag geraken. Hiervoor worden diverse maatregelen ingezet.

Wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van dit beleid leert ons echter dat we er niet zomaar van mogen uitgaan dat al deze maatregelen even goed werken. We spreken van effectiviteit als er sprake is van een echte 'toegevoegde waarde': wat levert deelname aan een maatregel extra op in vergelijking met iemand die niet deelneemt? Dat is niet zomaar af te leiden uit de standaardarbeidsmarktdata van VDAB.

Vaak wordt gekeken naar het percentage mensen dat na afloop van een traject naar werk doorstroomt. Dat is echter geen betrouwbare maatstaf om de werkelijke impact te meten. Zo'n uitstroomcijfer wordt immers gekleurd door drie factoren:

- het effect van de maatregel zelf,
- de samenstelling van de groep deelnemers (bijvoorbeeld jongeren versus ouderen, of mensen die recent nog werkten versus langdurig werklozen), en
- de algemene economische conjunctuur.

Bovendien wordt door enkel naar de periode na de maatregel te kijken, de periode tijdens het traject zelf volledig over het hoofd gezien. Zeker bij langdurige maatregelen weegt dat door.

Daarom investeert VDAB in analyses naar het werkelijk effect van activerende maatregelen, met behulp van geschikte statistische methodes. In de loop van 2025 werd de TWE-OCMW geëvalueerd. Om deelnemers gedurende drie jaar na de start te kunnen volgen, werden starters tot en met september 2022 in de steekproef opgenomen.

VDAB focust in de eerste plaats op arbeidsbemiddeling en tewerkstellingsresultaten. Daarom meet deze studie effectiviteit op de arbeidsmarkt. Uiteraard kan een maatregel als TWE-OCMW ook positieve effecten hebben op andere vlakken, zoals gezondheid, welzijn of empowerment van de deelnemers.

De conclusie van dit onderzoek is helder: TWE-OCMW is op het vlak van arbeidsmarkteffecten weinig of niet effectief. TWE-OCMW en het hele systeem van de artikel 60-tewerkstelling zijn dan ook aan een grondige herbezinning toe. Met de budgetten die nu naar TWE-OCMW gaan, kunnen voor deze doelgroep immers veel meer en effectievere acties worden opgezet.

Medegefinancierd door
de Europese Unie

Inleiding

Artikel 60 § 7 van de OCMW-wet uit 1976 voorziet de mogelijkheid dat OCMW's personen met een leefloon tijdelijk werkervaring aanbieden, met name gedurende de tijd die nodig is om de ontvanger van een leefloon terug in aanmerking te laten komen voor een werkloosheidsuitkering. Na de 6de staatshervorming in 2016 werden deze middelen overgedragen naar de Gewesten. In Vlaanderen werd art. 60 §7 ingebed in de maatregel Tijdelijke Werkervaring bij het OCMW (in wat volgt "TWE-OCMW"). Een dergelijk traject kan maximaal 24 maanden duren.

Tewerkstelling na afloop van het traject is dus niet de enige doelstelling van de TWE-OCMW. De maatregel heeft twee doelstellingen:

- activering, beroepservaring en versterking van competenties en arbeidsmarktattitudes;
- het opbouwen van sociale rechten (voldoende dagen tewerkstelling verzamelen om recht op een werkloosheidsuitkering te openen).

Voor de TWE-OCMW wordt gewerkt met resultaatsfinanciering vanuit Werk: "De dag na het einde van de werkervaringsvereinkomst en dus het einde van het TWE-traject, volgt een eerste uitstroombetaling naar werk. Indien positief ontvangt het OCMW een resultaatsfinanciering van 300 euro. Drie maanden later volgt een tweede uitstroombetaling. Indien positief ontvangt het OCMW een resultaatsfinanciering van 600 euro."

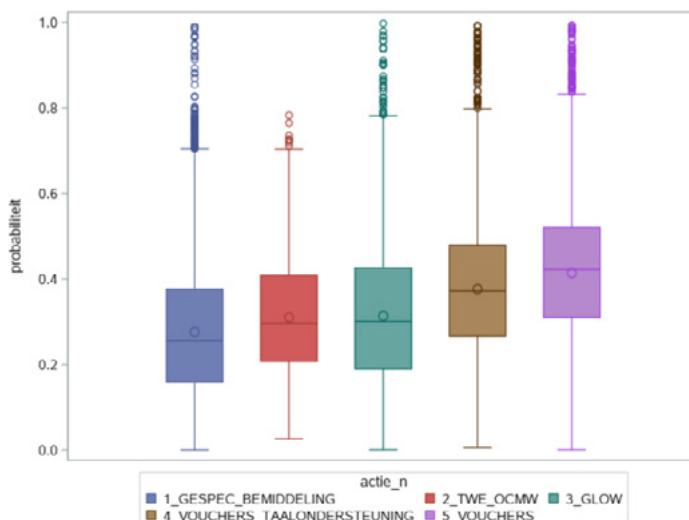
De steekproef van deelnemers aan TWE-OCMW in dit onderzoek zijn met hun traject gestart tussen januari 2018 en einde september 2022. Hierbij werd het onderscheid gemaakt tussen deelnemers die zijn gestart in het eerste jaar en deelnemers die zijn gestart in het tweede jaar, zie de tabel voor de aantallen en de gemiddelde duur van de actie.

TWEA60: aantal trajecten in de steekproef

Gestart gedurende het 1e jaar (werkloosheidsduur ≤ 12 maand)	13269	16,5 maand
Gestart gedurende het 2de jaar (werkloosheidsduur tussen 12 en 24 maand)	6220	17 maand

Profiel van de deelnemers aan TWE-OCMW

De afstand tot de arbeidsmarkt van een deelnemer aan een TWE-OCMW is relatief groot. Inzake Kans op Werk scoort een gemiddelde deelnemer aan de TWE-OCMW vb. duidelijk zwakker dan een deelnemer aan een vouchertraject van VDAB. De onderstaande figuur vergelijkt een aantal maatregelen (het streepje geeft de mediaan van de Kans op Werk, de bol het gemiddelde). Hieruit blijkt dat de afstand tot de arbeidsmarkt van de doelgroep van de TWE-OCMW niet extreem groot is. Zo is de deelnemersgroep aan TWE-OCMW sterker dan deelnemers aan Gespecialiseerde Bemiddeling, en vergelijkbaar met deelnemers aan GLOW.

Kijken we naar de profielkenmerken van de deelnemers aan de TWE-OCMW dan vallen volgende zaken op:

- slechts 1 op 3 deelnemers aan de maatregel is een vrouw. In alle begeleidingsacties van VDAB is de verhouding tussen mannen en vrouwen ongeveer in evenwicht.
- werkzoekenden met een arbeidsbeperking zijn eerder zeldzaam binnen TWE-OCMW
- deelnemers aan de TWE-OCMW zijn jong: 2 op 3 is jonger dan 35. 55-plussers zijn ondervertegenwoordigd.
- laaggeschoolden en werkzoekenden zonder kennis van het Nederlands zijn oververtegenwoordigd binnen de TWE-OCMW.

Nieuwkomers (doorgaans jong, laaggeschoold, zonder kennis van het Nederlands én man) zijn, zo blijkt uit deze cijfers, een prioritaire doelgroep van de OCMW's bij de selectie van kandidaten voor de TWE-OCMW. De focus op jongeren was vanuit het perspectief van het OCMW ook logisch. Voor de beperking van de werkloosheidsuitkeringen in de tijd betekende het doorlopen van een TWE-OCMW de (quasi-) zekerheid dat de werkzoekende gedurende de rest van zijn loopbaan nooit meer een beroep zou doen op een leefloon.

Medegefinancierd door
de Europese Unie

Het profiel van de deelnemers aan TWE-OCMW is belangrijk voor het correct inschatten van de tewerkstellingsresultaten. Bij de deelnemers aan de TWE-OCMW gaat het om mensen die voor een stap richting werk met een aantal drempels (talenkennis, gebrek aan scholing) en soms vooroordelen (nieuwkomers) kampen. Anderzijds gaat het niet om mensen die zonder ondersteuning helemaal geen kans op werk hebben of niet zelf naar werk op zoek zullen gaan als ze niet geselecteerd worden voor een TWE-OCMW. Zeker nieuwkomers zijn, ondanks alle drempels en vooroordelen, vaak zeer gemotiveerd om (opnieuw) een inkomen te verwerven - en er zijn ook laagdrempelige jobs die voor deze mensen kansen bieden.

Kenmerken deelnemers TWE-OCMW

% vrouw	33,1
% arbeidsbeperking	3,4
% beneden 35 jaar	63,5
% tussen 35 en < 55 jaar	33,2
% 55 jaar en ouder	3,3
% laaggeschoold	59,7
% kennis Nederlands	75,0

Uitstroom naar werk

Onderstaande cijfers geven de uitstroom naar werk weer voor trajecten met einde tussen 2023 en 2025. De uitstroom wordt gemeten op drie maanden na het einde van het traject, volgens de meetmethode die afgesproken werd met de OCMW's. Het gaat om een momentopname: is de werkzoekende op de dag exact drie maanden na het einde van de TWE-OCMW aan het werk of niet.

Jaarlijkse uitstroom naar werk, 3 maanden na einde traject

Uitstroom (absoluut cijfer/kolomtotaal)	jaar einde traject			
	2023	2024	2025	Totaal
Nee	2.493	2.620	2.791	7.904
	61,5%	62,9%	63,6%	62,7%
Ja	1.562	1.544	1.601	4.707
	38,5%	37,1%	36,5%	37,3%
Totaal	4.055	4.164	4.392	12.611

Bron: maandrapportering TWE-OCMW tot en met juni 2026

Er is een lichte groei in het aantal beëindigde trajecten per jaar, met een toename (t.o.v. voorgaand jaar) van 2,7% in 2024 en 5,5% in 2025. Tegelijkertijd daalt de uitstroom, met een daling van het uitstroombestand op jaarbasis van respectievelijk 1,4 en 0,6 procentpunten.

Deze uitstroombcijfers laten niet toe uitspraken te doen over de effectiviteit van de TWE-OCMW. Het zijn niet alleen momentopnames, om iets te kunnen zeggen over effectiviteit is het nodig om een vergelijking te kunnen maken met de tewerkstellingsresultaten van de deelnemers wanneer ze niet hadden deelgenomen aan de maatregel. Werkzoekenden zitten immers doorgaans niet passief te wachten op VDAB, OCMW of een andere actor die hen moet begeleiden naar werk, omwille van financiële, sociale of andere redenen nemen werkzoekenden zelf initiatief in hun zoektocht naar werk.

Effectiviteit

Bij het onderzoeken van de effectiviteit, is het in de eerste plaats noodzakelijk om af te bakenen in welke dimensie men effect wil bereiken. Bij alle maatregelen die VDAB financiert is dat uiteindelijk altijd tewerkstelling.

Men kan zonder veel problemen meten welk aandeel van de deelnemers aan een bepaalde maatregel over de tijd heen aan het werk gaan, maar dat is op zich nog geen goede benadering voor het effect van die maatregel. Immers, ook zonder deel te nemen aan de maatregel, zal binnen een groep van werkzoekenden vroeg of laat een zeker aandeel aan het werk gaan.

De uitdaging van het effectiviteitsonderzoek is dan ook om een goede benadering te vinden van wat de deelnemers aan de maatregelen zouden hebben bereikt (op het vlak van uitstroom naar werk), mochten zij niet hebben deelgenomen.

In wat volgt, gebruiken we niet-experimentele methodes om deze benadering te maken. Daarbij wordt gebruikgemaakt van vergelijkingsgroepen: personen die sterk gelijken op de deelnemers, maar die niet hebben deelgenomen aan de maatregelen. Hun arbeidsmarktprestaties kunnen dan ook beschouwd worden als een goede schatting van wat de deelnemers zouden hebben gepresteerd, mochten ze niet hebben deelgenomen.

Bij de selectie van de vergelijkingsgroepen, vertrekken we van twee potentiële vergelijkingsgroepen, één voor de deelnemers tijdens het eerste werkloosheidsjaar en één voor deelnemers tijdens het tweede werkloosheidsjaar. Het gaat hier telkens over personen die werkloos waren in dezelfde periode gedurende dewelke de deelnemers zijn gestart met hun actie.

Medegefinancierd door
de Europese Unie

Bij het samenstellen van de feitelijke vergelijkingsgroepen uit de potentiële vergelijkingsgroepen moet men uiteraard rekening houden met de kenmerken van de deelnemersgroepen. Voor de vergelijkingsgroep selecteren we dus werkzoekenden die voor alle profielkenmerken identiek zijn aan de deelnemers van de TWE-OCMW, maar niet hebben deelgenomen aan de maatregel. Ook binnen de deelnemers aan één en dezelfde maatregel zit er telkens een groot verschil tussen de zwaksten en de sterksten. Om geloofwaardig te zijn, moeten de vergelijkingsgroepen deze variatie voldoende fijnmazig kunnen reproduceren.

Aanpak en resultaten

In de literatuur m.b.t. effectiviteitsmeting is het gebruikelijk om de uitkomsten, en dus ook de effectiviteit, op te volgen vanaf de start van de deelname (wat dus verschilt van de eerder vermelde uitstroomcijfers, die immers werden gemeten na afloop van de actie). Dit laat immers beter toe om de kostprijs van de actie in kaart te brengen, inclusief lock-in (een werkzoekende die met een actie start zal tijdens de duur van de actie minder intensief naar werk zoeken dan een vergelijkbare werkzoekende die geen actie volgt).

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de behandelingseffecten wanneer men de meting beperkt tot de eerste 12 maanden na de start van de deelname. De bovenste helft van de tabel heeft betrekking op deelnemers die gestart zijn gedurende het eerste jaar van hun werkloosheidsperiode.

Cumulatief aantal dagen werk in de 12 maanden sinds de start

Gestart in het 1e werkloosheidsjaar		
Geen deelname	160,4	
TWE-OCMW als werk	301	+140,6
TWE-OCMW als uitkering	88,8	-71,6
Gestart in het 2de werkloosheidsjaar		
Geen deelname	89,7	
TWE-OCMW als werk	272	+182,3
TWE-OCMW als uitkering	42,5	-47,2

De cijfers in vet zijn zogenaamde “gemiddelde behandelingseffecten”¹. Het cijfer bij “TWE-OCMW als werk”, in de derde kolom, met name 140,6, geeft weer dat, wanneer men iemand uit deze populatie neemt en deze persoon een TWE-OCMW laat volgen, deze persoon gedurende dit eerste jaar circa 140,6 dagen meer zal werken dan wanneer hij of zij niet had deelgenomen aan een maatregel².

De onderste helft in de bovenstaande tabel geeft de behandelingseffecten voor deelnemers die bij de start al een werkloosheidsduur hadden tussen 12 en 24 maanden. Het zal niet verbazen dat het gemiddeld gewerkte aantal dagen bij niet-deelname met 89,7 fors lager ligt dan de 160,4 voor de niet-deelnemers uit de bovenste helft van de tabel. Anderzijds zijn voor deze populatie de behandelingseffecten beduidend hoger. Dit kan wellicht verklaard worden door het feit dat voor langdurig werklozen het lock-in fenomeen veel minder speelt, gegeven dat zij al langdurig werkloos zijn, zijn hun kansen om werk te vinden zonder deel te nemen aan een maatregel, sterk gereduceerd.

Behandelingseffecten van respectievelijk 140,6 en 182,3 dagen zijn hoge waardes. Dit is echter enigszins artificieel en heeft alles te maken met het feit dat er voor een art 60-tewerkstelling een art 60-arbeidsovereenkomst wordt afgesloten, en dus de uitkering die het OCMW betaalt aan zo een art 60 werknemer wordt beschouwd als een loon (dit loon kan overeenstemmen met een leefloon, maar het OCMW kan ook meer betalen).

Om dit traject op meer gelijke voet te kunnen vergelijken met de andere maatregelen, stellen we voor om een alternatieve berekening te maken waarin het art. 60-loon wordt beschouwd als een uitkering i.p.v. een loon. Als benadering voor dit alternatief, werden alle geregistreerde werkdagen tussen de startdatum en de einddatum van het TWE-OCMW-traject meegeteld als dagen van werkloosheid i.p.v. als dagen van werk³. In de tabel worden de behandelingseffecten voor de maatregel TWE-OCMW met deze herberekende uitkomst in het rood weergegeven.

Voor de eerste 12 maanden is er nu voor “TWE-OCMW als uitkering” sprake van beduidend negatieve behandelingseffecten, ongeacht de werkloosheidsduur bij de start. De deelnemers presteerden minder werkdagen dan wat het geval zou geweest zijn als ze niet hadden deelgenomen. Dit resultaat is uiteraard niet onverwacht: aangezien de

- (1) Deze grootheid geeft weer welk effect gemiddeld gezien kan worden verwacht van de maatregel, wanneer men lukraak iemand pikt uit de volledige populatie die in aanmerking komt voor deze maatregel, en deze persoon de maatregel laat volgen.
- (2) Om de tabel niet nodeloos druk en onleesbaar te maken, hebben we de geschatte standaardfouten bij de vermelde behandelingseffecten niet opgenomen. In het algemeen zijn alle opgenomen effecten statistisch significant verschillend van nul, behalve de heel kleine effecten van enkele dagen.
- (3) We spreken van een benadering, omdat nu werkdagen die enerzijds vallen buiten de art 60 overeenkomst en die anderzijds evenmin volgen uit een “reguliere job”, voor zover zulke dagen al zouden voorkomen, ook niet worden meegeteld.

Medegefinancierd door
de Europese Unie

deelnemers in een TWE-OCMW traject zaten en een artikel 60 uitkering ontvingen, was de noodzaak om ander werk te zoeken op dat moment wellicht niet heel groot.

In de volgende tabel wordt op een vergelijkbare manier gekeken naar de resultaten gemeten over een periode van twee jaar sinds de start van de deelname. De behandelingseffecten van "TWE-OCMW als werk" blijven positief, ongeacht de werkloosheidsduur bij de start, al valt op dat de gemaakte winst in het tweede jaar al is teruggevallen in vergelijking met het eerste jaar (bij de "winst" van 140,6 dagen in jaar 1, zijn er in jaar 2 slechts 37 dagen bijgekomen (nl. 177,3 - 140,6).

De effecten bij "TWE-OCMW als uitkering" blijven duidelijk negatief.

Cumulatief aantal dagen werk in de 24 maanden sinds de start

Gestart in het 1e werkloosheidsjaar		
Geen deelname	372	
TWE-OCMW als werk	549,3	+177,3
TWE-OCMW als uitkering	241,5	-130,5
Gestart in het 2de werkloosheidsjaar		
Geen deelname	219,8	
TWE-OCMW als werk	477,8	+258
TWE-OCMW als uitkering	133	-86,8

De onderstaande tabel herhaalt de analyse voor de periode van 36 maanden sinds de start van de deelname. Hier valt onmiddellijk op dat bij "TWE-OCMW als werk" de toename van de winst stagneert. Waar deelnemers die gestart zijn in het eerste werkloosheidsjaar over de eerste 24 maanden nog een vooruitgang lieten optekenen van 177,3 dagen, neemt deze vooruitgang met 173,6 dagen over de eerste 36 maanden zelfs licht af. Belangrijk hierbij is natuurlijk het feit dat ten laatste na 24 maanden alle TWE-OCMW-trajecten zijn afgesloten. In dat derde jaar is er dus geen sprake meer van een artikel-60-loon.

Cumulatief aantal dagen werk in de 36 maanden sinds de start

Gestart in het 1e werkloosheidsjaar		
Geen deelname	594	
TWE-OCMW als werk	767,6	+173,6
TWE-OCMW als uitkering	454,2	-139,8
Gestart in het 2de werkloosheidsjaar		
Geen deelname	363,9	
TWE-OCMW als werk	646,1	+282,2
TWE-OCMW als uitkering	293,8	-70,1

Tot slot volgt nog een tabel die specifiek inzoomt op het derde jaar na de start. Wat hier onmiddellijk in het oog springt, is het negatief behandelingseffect voor "TWE-OCMW als werk" voor niet-langdurig werklozen. TWE-OCMW-trajecten kunnen 24 maanden duren (en duren gemiddeld 16,5 tot 17 maanden). Dat wil zeggen dat na het einde van het tweede jaar het "artificieel" effect van het krijgen van een art60-loon wegvalt. Het negatieve behandelingseffect suggereert dat na afloop van het traject de (niet-langdurig werkloze) deelnemers het niet beter doen dan wanneer ze niet hadden deelgenomen. De vooruitgang voor deelnemers die wel langdurig werkloos waren, is nog wel positief maar ook eerder bescheiden.

Cumulatief aantal dagen werk in het derde jaar na de start

Gestart in het 1e werkloosheidsjaar		
Geen deelname	222,7	
TWE-OCMW als werk	218	-4,7
TWE-OCMW als uitkering	211,6	-11,1
Gestart in het 2de werkloosheidsjaar		
Geen deelname	144,5	
TWE-OCMW als werk	168,9	+24,4
TWE-OCMW als uitkering	161,6	17,1

Zoals kon worden verwacht, liggen de resultaten voor "TWE-OCMW als werk" en "TWE-OCMW als uitkering" erg dicht bij elkaar in dit derde jaar.

De slotsom is dan ook dat, als men de deelname aan TWE-OCMW als werk beschouwt, de deelname effectief is gedurende de loop van de deelname, maar dat dit effect verdwijnt van zodra de maatregel ten einde loopt. Als men TWE-OCMW beschouwt als een uitkeringsstatus, is de effectiviteit van de maatregel negatief.

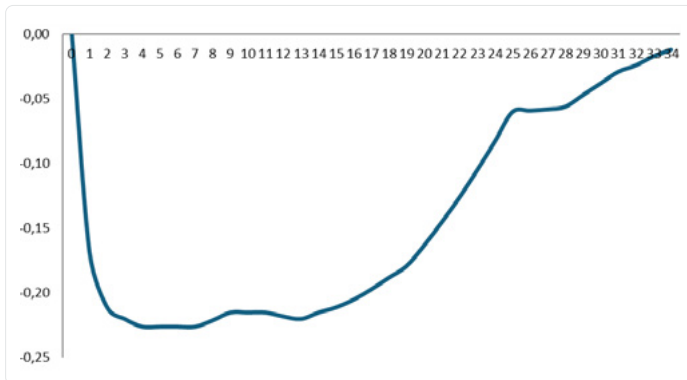
Evolutie van de behandelingseffecten over de tijd

Om op een meer fijnmazige manier te kunnen kijken naar de evolutie van de behandelingseffecten, werd ook de evolutie van het aandeel werkenden, maand na maand, gemeten. De resultaten worden weergegeven in de onderstaande figuren.

Een eerste figuur heeft betrekking op de deelnemers die starten gedurende het eerste jaar van hun werkloosheidsperiode. De horizontale as geeft het aantal verstreken maanden weer sinds de start van de TWE-OCMW, de verticale as toont het verschil in tewerkstellingsresultaten tussen de TWE-OCMW en de vergelijkingsgroep - waarbij we de TWE-OCMW interpreteren als een periode met uitkering.

Vanaf de start van de TWE-OCMW duikt de lijn in de grafiek naar beneden. Dat is logisch en zien we voor alle langere beroepsopleidingen en intensieve trajecten (zogenaamde lock-in effect). Deelnemers aan de TWE-OCMW zijn tijdens de duur van de maatregel niet op zoek naar werk, de vergelijkingsgroep wel. Voor TWE-OCMW is er weliswaar sprake van massieve lock-in effecten die we slechts zelden zien. De TWE-OCMW houdt deelnemers met andere woorden gedurende de duur van het traject weg van reguliere tewerkstelling.

Tewerkstellingsresultaten TWE-OCMW, gestart tijdens eerste werkloosheidsjaar

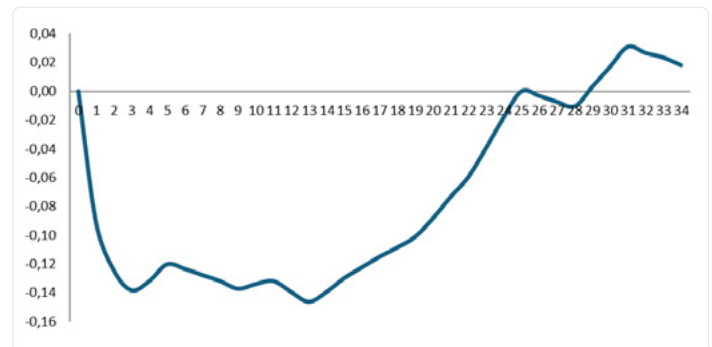

Problematischer is dat de tewerkstellingsresultaten van deelnemers aan de TWE-OCMW gedurende de eerste drie jaar nooit boven de 0 raakt. De tewerkstellingsresultaten van de deelnemers evenaren dus in de gehele geobserveerde periode nooit die van de vergelijkingsgroep. Voor een succesvolle maatregel (met grote lock-in) zou de lijn eveneens eerst naar beneden duiken om dan, na afloop van de maatregel terug

omlaag te schieten en gedurende alle volgende maanden structureel hoger te liggen dan de resultaten van de vergelijkingsgroep. Voor de TWE-OCMW zien we een massieve lock-in/periode waarin we mensen en middelen investeren in de werkzoekende. Na afloop van de maatregel is er van enige Return on Investment inzake tewerkstelling geen sprake.

De resultaten van eenzelfde oefening voor deelnemers die met de actie zijn gestart in het tweede jaar van hun werkloosheid zijn zeer vergelijkbaar - en iets minder negatief. De grafiek toont dat de lock-in ook voor deze werkzoekenden met een langere werkloosheidsduur nog steeds heel aanwezig is maar kleiner. Dat is ook logisch: een langdurig werkzoekende heeft minder kans om op eigen kracht snel werk te vinden. Voor deze groep evenaren de tewerkstellingsresultaten van de deelnemers na afloop van de maatregel wel die van de vergelijkingsgroep - maar ook hier is de return on investment veel te klein ten opzichte van de initiële investering om van een succesvolle maatregel te spreken.

Tewerkstellingsresultaten TWE-OCMW, gestart tijdens tweede werkloosheidsjaar

Conclusies en aanbevelingen

De maatregel heeft twee doelstellingen:

- activering, beroepservaring en versterking van competenties en arbeidsmarktattitudes;
- het opbouwen van sociale rechten (voldoende dagen tewerkstelling verzamelen om recht op een werkloosheidsuitkering te openen).

Deze studie toont aan dat de maatregel faalt als activerende maatregel. De maatregel heeft een immense lock-in effect gedurende de volledige looptijd van de artikel60-tewerkstelling, dit wil zeggen: zonder deelname aan de maatregel was er door de deelnemers veel meer gewerkt binnen de reguliere economie. Een lock-in effect is eigen aan intensieve tewerkstellingsmaatregelen, we zien dit effect voor de beroepsopleidingen of de door VDAB gefinancierde trajecten door partners, maar dit effect is voor de VDAB-maatregelen veel kleiner, en is maar acceptabel in de mate dat het nadien wordt gecompenseerd door meer kwaliteitsvol en/of duurzaam werk. Goede tewerkstellingsresultaten na afloop van de maatregel die de gemaakte kosten tijdens het traject de moeite waard maken, zijn er niet voor de TWE-OCMW. Na afloop van het traject zijn deelnemers aan een TWE-OCMW niet vaker aan het werk dan de werkzoekenden die niet hebben deelgenomen aan de maatregel.

De maatregel is een vrij dure maatregel en houdt de werkzoekende gedurende de duur van het traject weg van de reguliere arbeidsmarkt. Als er na afloop van het traject al enige winst is inzake beroepservaring, competenties en attitudes van de deelnemers dan is die onvoldoende om reguliere werkgevers te overtuigen.

Er is natuurlijk de tweede doelstelling: het opbouwen van sociale rechten. Door de beperking van de werkloosheidsuitkering in de tijd, blijft er van die doelstelling heel weinig over. Was het resultaat van de TWE-OCMW voordien dat een OCMW zeker was dat de werkzoekende gedurende de hele verdere loopbaan nooit meer zou terugkeren als leefloontrekker - zelfs als de werkzoekende nooit aan het werk gaat (en gezien de jonge leeftijd van de deelnemers aan de TWE-OCMW hebben zij doorgaans nog een loopbaan van decennia te gaan). Sinds de beperking van de werkloosheidsuitkering in de tijd verdwijnt hij of zij slechts voor één jaar.

Dit soort systemen van gesubsidieerde tewerkstelling zijn immens dure en ineffectieve maatregelen. De TWE-OCMW en het hele systeem van artikel60-tewerkstelling dienen dus grondig herdacht te worden. Met de VDAB-budgetten voor de TWE-OCMW kunnen er voor deze doelgroep veel meer en effectievere acties opgezet worden. De zekerheid dat er nooit meer een leefloon uitbetaald zal moeten worden voor een deelnemer aan de actie, zal er nooit meer zijn. Dat is de consequentie van de federale beslissing om de werkloosheidsuitkering te beperken in de tijd. Het is dus voor alle betrokken partijen belangrijk om de eindige mensen en middelen te investeren in zo goedkoop mogelijke acties die de kansen op tewerkstelling van de deelnemers significant verhogen.

Medegefinancierd door
de Europese Unie

Bijlage 1

Modified causal forest

Voor de schatting van de effectiviteit maken we hier gebruik van de MCF-techniek ("Modified Causal forest")⁴. Deze methode werd reeds eerder toegepast op VDAB-data (zie Cockx e.a. 2023).

We vertrekken van een groep van deelnemers aan een maatregel, en een "vergelijkbare" groep van personen die niet deelnamen, de vergelijkingsgroep. Vergelijkbaar: ze waren op het moment waarop de deelnemers startten, in een vergelijkbare situatie, ze kwamen eveneens in aanmerking voor deelname, maar deden dat niet. Rond deze tijd namen zij evenmin deel aan een vergelijkbare maatregel.

Zo kunnen we de volgende subpopulaties onderscheiden, die we in wat volgt met een cijfer van 0 tot 1 weergeven:

- 0: de groep die aan geen enkele maatregel deelnam;
- 1: de groep die aan TWE OCMW deelnam;

Voor deze 2 groepen kunnen telkens verschillende potentiële uitkomsten worden gedefinieerd. Beschouw daartoe

$Y^{\text{maatregel}}_{\text{populatie}}$

waarbij Y een uitkomst weergeeft (bvb. al dan niet aan het werk x maand na de start in de maatregel), het superscript verwijst naar de maatregel waarmee het effect wordt

geassocieerd, en het subscript verwijst naar de populatie waaruit de persoon komt op wie de uitkomst betrekking heeft.

Voor deelnemers TWE OCMW (groep 1), kan men de volgende potentiële uitkomsten onderscheiden:

$Y_1^{\text{geen deelname}}, Y_1^{\text{twe-ocmw}}$

De eerste uitkomst geeft weer wat de uitkomst voor iemand uit de groep TWE OCMW zou zijn geweest, als hij of zij niet had deelgenomen aan TWE OCMW.

Op basis van deze potentiële uitkomsten kan men causale

$$(Y_1^{\text{twe-ocmw}} - Y_1^{\text{geen deelname}})$$

effecten, de zogenaamde behandelingseffecten, definiëren. Zo wordt het causale effect van deelname aan TWE OCMW gegeven door het verschil van het effect mét deelname, en het effect zonder deelname:

Een fundamenteel probleem in de analyse is dat niet alle potentiële uitkomsten in de data worden geobserveerd. Voor een individu uit groep 1 zal men de potentiële uitkomst in het regime van "geen deelname" niet observeren, dit moet dus worden geschat.

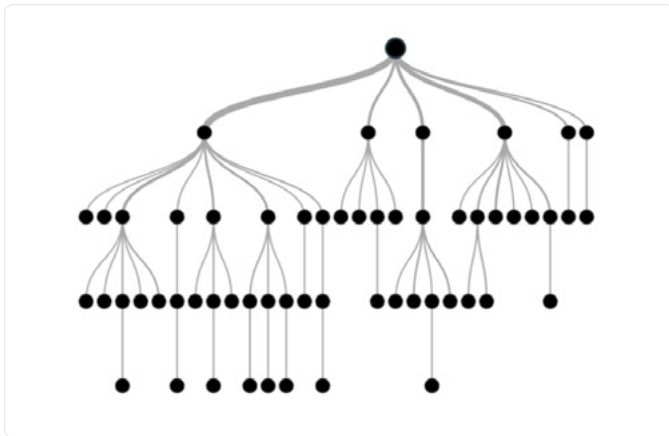
Voor deze berekening maken we gebruik van een causale boom (naar analogie met een beslissingsboom). Daartoe worden binnen de volledige populatie (= deelnemers en vergelijkingsgroep) subgroepen afgebakend van personen die onderling qua relevante kenmerken heel erg gelijkend zijn. De relevantie heeft enerzijds betrekking op het beoogde effect (dus kenmerken die een invloed hebben op het vinden van werk), maar anderzijds ook op de deelnamekansen aan de maatregel. We maken via de causale boom steeds verdere vertakkingen⁵, en we stoppen met verder opsplitsen als er aan bepaalde stopvoorwaarden is voldaan.

Een boom bestaat uit takken en zijtakken. Uiteindelijk komt men in het eindblad, en daar bekomen we erg homogene groepen (d.w.z. met zeer vergelijkbare kenmerken), wat toelaat om rekening te houden met selectie-effecten en eveneens om te kijken naar effect-heterogeniteit (verschillen in de behandelingseffecten tussen verschillende groepen).

(4) Zie Lechner 2018 voor achtergrond en de technische details. De programmatuur in python kan hier worden geraadpleegd: github.com/MCFpy/mcf.

(5) Het criterium dat wordt gebruikt om na te gaan hoe een splitsing moet gebeuren, is gebaseerd op het maximaliseren van heterogeniteit in de behandelingseffecten: zoek die subgroepen waarvoor de behandelingseffecten het meest verschillen. In de MCF-benadering worden hier nog wat extra correcties aan toegevoegd, o.m. om rekening te houden met selectievertekening die bij niet experimentele gegevens kan voorkomen.

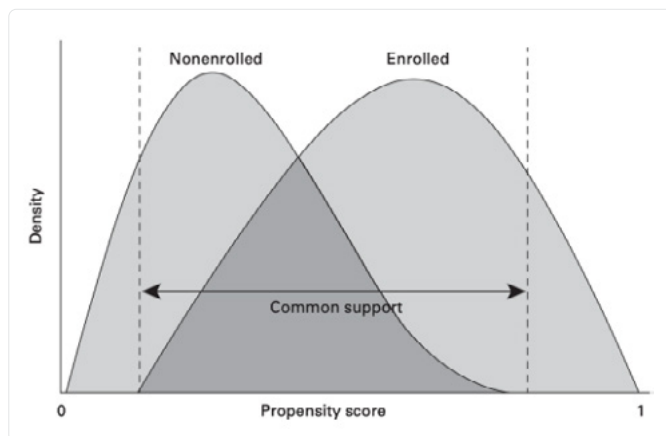
Figuur: gestileerde voorstelling van een causale boom

De eigenlijke behandelingseffecten worden ter hoogte van de verschillende eindbladen berekend door het verschil te berekenen tussen de gemiddelde uitkomsten voor een bepaalde behandeling (i.e. deelname aan een specifieke maatregel) enerzijds en de gemiddelde uitkomst voor de niet-deelnemers.

In de praktijk worden nog een aantal extra stappen uitgevoerd:

- Het resultaat bij het bouwen van bomen is heel gevoelig voor de startpositie: als we met een ander kenmerk de opsplitsing starten, zal de boom er heel anders uitzien. Dit wordt ondervangen door niet één boom te maken, maar vele bomen, bvb. 1000. Daarbij wordt telkens met een licht verschillende steekproef gestart. Deze verschillende steekproeven worden bekomen door enerzijds gebruikt te maken van "subsampling" (een steekproef trekken zonder teruglegging)⁶ en anderzijds door op toevallige wijze bepaalde kenmerken in de analyse uit te sluiten. Veel bomen samen vormen een woud. Het eindresultaat wordt bereikt door over al deze bomen te middelen.
- *Honest forest*: we delen de startpopulatie op toevallige wijze in twee delen. De eerste helft wordt gebruikt voor het bouwen van de 1000 bomen ("training sample"). Een keer al die bomen beschikbaar zijn, wordt de tweede helft door ieder van die bomen gestuurd om dan onderaan, in de bladeren, concrete voorspellingen te kunnen maken ("prediction sample").

- *Common support*: voorafgaand aan het bouwen van de bomen, zoeken we zowel binnen de "training" sample als binnen de "prediction sample" naar een "common support": we starten met het berekenen van de propensity score van iedereen in beide steekproeven (wat is gegeven de kenmerken van een persoon, zijn of haar "kans op deelname", een getal tussen 0% en 100%), en behouden bij de deelnemers en de vergelijkingsgroep enkel de zone van overlap (de onderstaande figuur illustreert de werkwijze). Concreet: personen uit de vergelijkingsgroep met een voorspelde propensity score die lager is dan de laagst voorkomende bij de deelnemersgroep, worden uitgesloten van verdere deelname, en hetzelfde geldt voor deelnemers met een voorspelde propensity score die hoger is dan de hoogst voorkomende bij de vergelijkingsgroep. Zo wordt bekomen dat zowel binnen de "training sample" als binnen de "prediction sample" personen worden uitgesloten waarvoor er geen overlap is. Na deze oefening, zal typisch de potentiële vergelijkingsgroep uit de vorige sectie worden gereduceerd naar een kleinere, maar dus wel meer vergelijkbare vergelijkingsgroep.

Figuur. Illustratie van het principe van common support ("enrolled" = deelnemers, "nonenrolled" = vergelijkingsgroep)

In de praktijk verloopt de werkwijze eigenlijk in de omgekeerde volgorde:

- (1) Splits de volledige steekproef (alle observaties) op toevallige wijze in twee delen, en voer dan voor beide delen een "common support" analyse uit;

(6) Dit verschilt van de random forest benadering, waar men verschillende steekproeven maakt door te bootstrappen, dat wil zeggen een trekking met teruglegging.

- (2) Gebruik het eerste deel uit stap (1) voor het bouwen van een causaal forest, bvb. met 1000 bomen;
- (3) Gebruik het tweede deel uit stap (1) en pas de opsplitsingen toe die in stap 2 werden bepaald. Bereken in ieder eindblad het verschil van de gemiddelde uitkomsten;

Na het samenbrengen van de resultaten uit de 1000 bomen, kan men dan per maatregel het behandelingseffect op verschillende niveaus van aggregatie beschouwen.

Behandelingseffecten op het meest gedetailleerde niveau, noemen we “Individualized average treatment effects” (“IATE”). Het gaat hier dan over subgroepen waarvan iedereen binnen die subgroep identieke kenmerken heeft.

Door die IATE’s te aggregeren naar grotere groepen, kunnen nog diverse andere effecten worden gedefinieerd. Zo is er het “average treatment effect” (“ATE”), waarbij het gemiddelde wordt berekend van alle treatment-effecten (m.b.t. een maatregel) binnen de volledige populatie. Deze grootheid geeft dan weer welk effect gemiddeld gezien kan worden verwacht van de maatregel, wanneer men lukraak iemand pikt uit de volledige populatie die in aanmerking komt voor deze maatregel, en deze persoon de maatregel laat volgen.

Bijlage 2

Virtuele startdatums

Zoals vroeger beschreven, meten we de uitkomsten bij deelname vanaf de start van de deelname. Dit roept de vraag op hoe de uitkomsten moeten gemeten worden bij de vergelijkingsgroep, waarvoor er immers geen startdatum van deelname is. Dit is geen triviale vraag. We volgen hier de oplossing die ook werd gebruikt in Cockx e.a. (2023).

Voor de deelnemers meten we de duur tussen het begin van hun werkloosheidsperiode enerzijds, en de startdatum van de actie, anderzijds. Deze duurtijden (of eigenlijk de log van deze duurtijden) wordt via een lasso-regressie geregresseerd op alle beschikbare features van de werkzoekende. Lasso zal veel van de regressiecoëfficiënten op nul zetten. In een tweede stap wordt de duurtijd van de deelnemer via gewone kleinste kwadraten geregresseerd op de features die volgens lasso wel van belang waren. De combinatie van deze twee stappen noemt men een post-lasso regressie.

Vervolgens wordt het post lasso model gebruikt om voor de niet deelnemers te “voorspellen” wanneer ze, gegeven hun features, zullen starten met de actie. Daarna zijn er verschillende mogelijkheden, we beperken de uitleg hier tot de eerste steekproef (deelname in het eerste jaar van de werkloosheidsperiode).

Voor sommige personen in de potentiële vergelijkingsgroep, is de voorspelde duur hoger dan 12 maanden. Deze worden uitgesloten. Voor andere personen binnen de potentiële vergelijkingsgroep zal de voorspelde duur groter zijn dan de effectieve duur van hun werkloosheid (ze zijn m.a.w. niet meer werkloos op het moment waarop de voorspelde startdatum valt). Ook deze gevallen worden uitgesloten. Voor de resterende gevallen in de potentiële vergelijkingsgroep wordt de voorspelde startdatum beschouwd als hun virtuele startdatum, en de uitkomsten worden berekend startend op dat moment.

Referenties

Cockx B, Lechner M, Bollens J (2023).

[Priority to unemployed immigrants? A causal machine learning evaluation of training in Belgium Labour Economics. 80\(102306\).](#)

Lechner M (2018). [Modified Causal Forests for Estimating Heterogeneous Causal Effects.](#)

Medegefinancierd door
de Europese Unie

